

A statisztika és a digitális átállás

Az elmúlt évtizedben bizonyos adatközlő kiadványtípusok (például az évkönyvjellegű adattárak és a statisztikai gyorsjelentések) nyomtatott változata megszűnt; manapság legtöbbször egyidejűleg, netán már korábban a printtel egyenértékű vagy bővebb tartalmú digitális verzió keletkezik. A könyvtárak életében ennek a legfeltűnőbb megjelenési formája az, hogy a polcokon öt-tíz évvel ezelőtti a legfrissebb kiadás egy-egy statisztikai évkönyvből. Az érdeklődő olvasó elbizonytalanodhat, érdemes-e betérnie a könyvtárba. Cikkünkben amellet érvelünk, hogy igen, a könyvtárak továbbra is megkerülhetetlen szereplői a tudományos kutatásnak. A következőkben ismertetjük a hivatalos statisztikai kiadványok magyarországi múltját és jelenét; hazai és külföldi példák segítségével bemutatjuk, milyen digitális alternatívái léteznek az évkönyvjellegű adattáraknak; végül felvázoljuk azt is, hogy milyen lehetőségei, feladatai vannak a társadalomtudományi szakkönyvtáraknak az olvasói információszolgáltatás terén.¹

A hivatalos statisztikai kiadványok múltja és jelene Magyarországon

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) jogelődjének, a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium statisztikai osztályának 1867-es létrehozása óta élénk publikációs tevékenységet folytat. Az alapító Keleti Károly 1871-ben ekként foglalta össze a statisztikai tájékoztatásról vallott nézeteit: „...a statisztikai hivatal teendői közé tartozik mind az államszervezet és államelmélet, mind a nemzet társadalmi munkásságának tényeiről és eredményeiről nemcsak hű és tárgyilagos képet szolgáltatni s ez által a nemzeti önismeretet és tájékozottságot előmozdítani, hanem a szerzett anyag segédelmével az ország állapotának statisztikai szempontból folytonos nyilvántartásával mind a gyakorlati élet, mind a tudomány igényeinek kielégítéséhez járulni.” Az 1874 és 1993 között elfogadott összesen hat statisztikai törvény mindegyike szólt a hivatal tájékoztatási kötelezettségéről.

A Magyarországra vonatkozóan erősen hiányos és megbízhatatlan birodalmi adatközlések évtizedei után az érdeklődő közönség már 1868-ban kézbe vehette a *Hivatalos statisztikai közlemények* című sorozatban megjelent dokumentumokat. (Az Akadémia kebelében 1860-ban megalakult statisztikai bizottság egyébként már létrejötté évétől kiadta a *Statisztikai*, későbbi nevén *Statisztikai és Nemzetgazdasági Közlemények* című folyóiratot.) [1]

A hivatalalapítás óta eltelt majdnem másfél évszázadban publikált statisztikai kiadványok mind tar-

talmi, mind formai szempontból igen nagy változottságot mutatnak. Ebből az óriási anyagból természetesen csak ízelítőt adhatunk az alábbiakban.

Teljes körű összeírások

Az önálló magyar statisztikai szolgálat első ízben 1869 és 1870 fordulóján szervezett népszámlálást. Ennek országos adatait egyetlen nagyalakú kötetben, a településsoros adatokat az 1873-as helységnévtárban tették közzé. (Ezekon kívül tizenhárom megyéről láttak napvilágot községszintű adatokat tartalmazó füzetek.) Az összeírások és a kiadási tevékenység professzionálisabbá válásával – a világháborús időszakok kivételével – egyre nőtt a publikált adatsorok, s ezzel együtt a kiadványok száma. Az 1990-ig lebonyolított tizenhárom teljes körű census adatközléseinek anyaga kilenc polcfolyómétert, háromszáznegyvenkét kötetet és több mint 112 ezer oldalt tesz ki. (Egyébként a hivatal első CD kiadványai az 1990. évi népszámláláshoz kapcsolódó DOS-alapú korongok voltak 1992–1993-ban. Ezek az első hazai kiadású CD-ROM-ok közé tartoztak.) Kívánatos volna ennek az óriási terjedelmű korpusznak az egyszerre és lehetőleg kereshető formátumban történő digitalizálása, mivel az eddigi próbálkozások korántsem tekinthetők kielégítőnek. [2]

A 2001-es népszámlálásról kiadott kötetek száma meghaladta a százat, a CD-ké elérte a huszonötöt, mindezt úgy, hogy Budapest kerületei nem kaptak önálló füzeteket, mint az 1990-es census után. A 2001-es népszámlálás [3] és a 2005-ös mikrocen-

zus (mintavételes eljárással végrehajtott kis népszámlálás) [4] összes kötete elérhető az interneten. Néhány kiadványt már ekkor kizárólag a világhálón tettek közzé: például a lak- és munkahelyük között naponta ingázók 1980 és 2001 közötti adatait, illetve az iskolázottságra vonatkozó 1990-es és 2001-es eredményeket közlő publikáció kizárólag a honlapon található meg. Szintén csak az interneten áll rendelkezésre az angol nyelvű táblázatos anyag. A 2011-es census esetében várhatóan minden korábbinál hangsúlyosabb szerepet kap majd az adatbázisszerű, „tetszőleges ismérvkombinációk előállítását” lehetővé tévő közzététel. [5] Az eddigi két adatközlés (az előzetes adatok első [6] és második [7] kötete) nyomtatott és szabadon letölthető formában egyaránt hozzáférhető.

A népszámlálásokhoz hasonlóan jeles hagyománya van Magyarországon a mezőgazdasági összeírásoknak. Az első, még nem teljes körű felvételeket 1868-ban hajtotta végre a statisztikai hivatal. Általános agrárcenzusok zajlottak 1895-ben, 1935-ben, 1972-ben, 1981-ben, 1991-ben, 2000-ben és 2010-ben. [8] 2000 előtt az eredmények hagyományos kötetformában, utána nyomtatásban és CD-n jelentek meg. A rendszeres felvételekből összeállított hosszú idősorokat tartalmaz a *Mezőgazdasági adattár*, a *Mezőgazdasági statisztikai adatgyűjtemény*, valamint a *Történeti statisztikai kötetek* mezőgazdasági témákra vonatkozó szériája. Ezek nyújtanak támpontot az egyes települések mezőgazdasági kapacitását, földhasználati jellemzőit, állatállományát illetően. Gazdasági elemzők és

helytörténészek számára a népszámláláshoz hasonlóan nélkülözhetetlen forrást jelentenek.

A 2010. évi mezőgazdasági összeírás végleges adatainak publikálásakor a KSH alapvetően szakított a hagyományos formátumokkal. [9] A letölthető PDF-fájl mindössze kétoldalas, és kizárólag a tartalomjegyzék szerepel benne. Egy másik PDF tartalmazza a módszertani leírást, és egy több tucat táblázattal álló Excel-fájlban le lehet juttatni a tényleges eredményeket. Emellett még egy link szerepel a kiadványnál, amely a KSH honlapjának egy másik részére mutat, ahol az összeírásához kapcsolódó további PDF-dokumentumok találhatóak. Nem teljesen egyértelmű, hogy ez utóbbi gyűjteményt a szerkesztők a kiadvány részének gondolták, vagy csak utaltak a honlap egy kapcsolódó területére. A 2010. évi mezőgazdasági összeírásról tehát nemcsak nyomtatott kiadvány nem áll rendelkezésre, hanem – a 2013. januári állapot szerint – az elektronikus megjelenés is több különböző formátumú fájlból áll, és szakít a könyvjelleggel (1. ábra).

Évkönyvek

Az ezredfordulón tizenötféle nyomtatott statisztikai év-, illetve zsebkönyv közül válogathattak az érdeklődők. [10] Számuk mára némileg visszaesett, de – amint az 1. táblázat is mutatja – az évkönyvjellegű kiadványok továbbra is jelentős szerepet játszanak a statisztikai tájékoztatásban.

1. táblázat

A KSH kiadásában megjelent statisztikai évkönyvek 2005 tárgyév utáni állapota

A KSH kiadásában megjelent statisztikai évkönyvek 2005 tárgyévig	2005 tárgyév utáni állapot
<i>Budapest statisztikai évkönyve, megyei statisztikai évkönyvek</i>	Változatlanul megjelenik. A kerületi, települési és kistérségi adatok csak a CD mellékleten hozzáférhetők.
<i>Demográfiai évkönyv</i>	Változatlanul megjelenik, bizonyos táblázatok csak a CD mellékleten hozzáférhetők.
<i>Egészségügyi statisztikai évkönyv</i>	Változatlanul megjelenik, bizonyos táblázatok csak a CD mellékleten hozzáférhetők.
<i>Magyar statisztikai évkönyv</i>	Változatlanul megjelenik, bizonyos táblázatok csak a CD mellékleten hozzáférhetők.
<i>Szociális statisztikai évkönyv</i>	Változatlanul megjelenik, bizonyos táblázatok csak a CD mellékleten hozzáférhetők.
<i>Területi statisztikai évkönyv</i>	Változatlanul megjelenik, bizonyos táblázatok csak a CD mellékleten hozzáférhetők.
<i>Lakásstatisztikai évkönyv</i>	Csak CD-n jelenik meg.

<i>Ipari és építőipari statisztikai évkönyv</i>	Megszűnt, majd 2010 tárgyévvel 2011-ben CD-formában újraindult.
<i>Mezőgazdasági statisztikai évkönyv</i>	Megszűnt, majd 2010 tárgyévvel 2011-ben újraindult. Bizonyos táblázatok csak a CD mellékleten hozzáférhetőek.
<i>Háztartás-statisztikai évkönyv</i>	Megszűnt. Az adatok a KSH honlapján, elsősorban az ingyenesen letölthető <i>Háztartások fogyasztása és a Háztartások fogyasztásának színvonala és szerkezete</i> című kiadvány táblázatmellékletében követhetők tovább.
<i>Környezetstatisztikai évkönyv</i>	Megszűnt. Az adatok a KSH honlapján, elsősorban az ingyenesen letölthető <i>Környezeti helyzetkép</i> című kiadványban követhetők tovább.
<i>Külkereskedelmi statisztikai évkönyv</i>	Megszűnt. Az adatok a KSH honlapján a <i>Tájékoztatósi adatbázisban</i> követhetők tovább.
<i>Turisztikai statisztikai évkönyv</i>	Megszűnt. Az adatok a KSH honlapján, elsősorban a <i>Tájékoztatósi adatbázisban</i> , illetve az ingyenesen letölthető <i>Jelentés a turizmus ... évi teljesítményéről</i> című kiadványban követhetők tovább.

KSH
A KSH KIADVÁNYTÁRA

Kezdőlap RSS English Keresés Részletes kereső

TÉMAKÖRÖK

- Összefoglaló kiadványok**
- Módszertani kiadványok, nomenklatúrák**
- Folyóiratok**
- Népesség, népmozgalom**
- Társadalom**
 - Társadalomstatisztikai összefoglaló kiadványok
 - Munkaerőpiac
 - Jövedelmi viszonyok, életkörülmények
 - Lakás, kommunális ellátás
 - Egészségügy, baleset
 - Szociális védelem
 - Oktatás
 - Kultúra, sport
 - Igazságszolgáltatás
- Általános gazdasági mutatók**
 - Gazdaságstatisztikai összefoglaló kiadványok
 - Nemzeti számlák, GDP
 - Gazdasági és nonprofit szervezetek, beruházások
 - Kutatás-fejlesztés, innováció
 - Külkereskedelem
 - Energiagazdálkodás
 - Pénzügyek
 - Árak
- Gazdasági ágazatok**
 - Mezőgazdaság
 - Ipar
 - Építőipar
 - Belkereskedelem
 - Turizmus, vendéglátás
 - Szállítás, közlekedés
 - Információ, kommunikáció
- Környezet**
- Területi statisztika**
 - Területi összefoglaló kiadványok
 - Budapest
 - Közép-Magyarország
 - Közép-Dunántúl
 - Nyugat-Dunántúl
 - Dél-Dunántúl

Magyarország mezőgazdasága, 2010, Általános mezőgazdasági összeírás (Végleges adatok)

A Központi Statisztikai Hivatal 2010. június 1-jei eszmei időponttal 2010. június 1–21. között általános mezőgazdasági összeírást (ÁMÖ 2010) hajtott végre. A 2010. évi agrárcenzus immár a hetedik volt a teljes körű mezőgazdasági adatfelvételek sorában. Az ÁMÖ 2010 előzetes adatait 2 kiadványban jelentette meg a KSH. A most közreadott adatok az összeírás végleges eredményein alapulnak. Az adatgyűjtemény olyan táblázatokat tartalmaz, amelyek – reményeink szerint – a felhasználók számára leginkább használható információkat tartalmazzák a magyar mezőgazdaságról.

Témakör: **Mezőgazdaság**
Kategória: **Adattár**
Nyelv: **Magyar**
Megjelenés: **2012.04.12.**
Méret: **164 KB**

Archívum

Kapcsolódó adatok

- Táblázatok
- Módszertan
- Aggrárcenzusok

Letöltés

Kosár (0)
HUF EUR

Évkönyvek, zsebkönyvek
Osztályozások
Kiadványok CD-melléklettel
Statisztikai tükrök
Elemzések
Az utolsó 7 nap megjelenései
Az utolsó 30 nap megjelenései

Katalógus - 2012
Katalógus - 2012
A Katalógus nyomtatott formája ingyenesen rendelhető meg!

1. ábra A 2010-es általános mezőgazdasági összeírás végleges adatainak publikációja

A *Magyar statisztikai évkönyvek* sorozata 1872-ben indult meg. Azóta – esetenként összevont évfolyamokkal – folyamatosan megjelenik. Az évkönyv jelenleg a tárgyév legfontosabb népmozgalmi, társadalmi, gazdasági, környezeti és területi adatsorait tartalmazza, kétnyelvű fejlécekkel segítve a magyarul nem tudó olvasókat. A lényegesebb nemzetközi adatok szintén helyet kapnak benne. (Önálló *Nemzetközi statisztikai évkönyvet* – kisebb-nagyobb megszakításokkal – 1959 és 2004 között adott ki a hivatal.) A kötetekhez 1997 óta CD-t is mellékelnek, amely PDF- és Excel-formában tartalmazza a papíralapú évkönyv összes tábláját, és olyanokat is, amelyek abban nem szerepelnek. A CD-n ezen kívül interaktív korfák, színes grafikonok és tematikus térképek is megtalálhatók. Az évkönyvek digitalizálása a KSH Könyvtár és a Pécsi Tudományegyetem Könyvtára közös projektjének keretében történik. Eddig az 1885-ös, valamint az 1893 és 1910 közötti kiadványok váltak elérhetővé. [11] A nagy évkönyv szerényebb méretű, néhány adatkörét tekintve mégis bővebb tartalmú változata az 1933 óta megjelenő *Magyar statisztikai zsebkönyv*.

A *Területi statisztikai évkönyv* 1973 óta jelenik meg. Zsebkönyvváltozatának kiadása 1964-ben indult meg. 2000-től *A magyar régiók zsebkönyve*, 2011 óta a *Megyék, régiók zsebkönyve* címet viseli. A budapesti statisztikai évkönyvet 1896-ban, a zsebkönyvet 1945-ben (még *Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatalának* gondozásában), a megyei évkönyveket 1956-ban kezdték el publikálni. A táblázatos anyag mellett ma mindegyik kiadvány tartalmaz színes térképeket, grafikonokat is.

A szakstatisztikai és területi évkönyvek 1999 óta CD-formában is megjelennek. Ezek eleinte a nyomtatott kiadvány PDF-változatát tartalmazták, majd idővel megjelentek rajtuk a táblázatok Excel-formátumban is, és több esetben bővebb adattartalmuk volt, mint a papíralapú dokumentumnak. A budapesti évkönyv kerületi, illetve a területi és a megyei évkönyvek kistérségi és településsoros adatai 2006 óta kizárólag az elektronikus mellékleten, illetve a KSH online adatbázisában érhetőek el. Ma már csak CD-ként él tovább az *Ipari és építőipari statisztikai évkönyv* és a *Lakásstatisztikai évkönyv*. A 2006 után átmenetileg szüneteltetett *Mezőgazdasági statisztikai évkönyvet* viszont a felhasználói véleményeknek engedve 2011-ben nyomtatott és elektronikus formában is kiadták. [12]

Helységnévtárak

A helységneveket átfogóan gyűjtő, helységnévtárjellegű kiadványok a statisztikai szolgálat 1867-es megalapítása előtt is készültek. Ezek közül *Fényes Elek* geográfiai szótárát, „mellyben minden város, falu és pusztá, betűrendben körülményesen leíratik”, forgatják a leggyakrabban az érdeklődők.

A hivatalos helységnévtár – különböző címeken – 1873 és 2003 között, a tízévenkénti népszámlálások adatközléseihez kapcsolódva jelent meg nyomtatásban. Az évente kötetként is kiadott helységnévkönyvvel ellentétben nem csupán regisztrálja az ország településeinek és külterületi lakothelyeinek nevét, hanem közli legfontosabb adataikat (jogállásukat, közigazgatási hovatartozásukat, lélekszámukat, a terület- és névváltozásokat) is. Ily módon mind az államigazgatás, mind a statisztika számára alapvető kézikönyvként szolgál. [13]

A helységnévtárak frissített anyaga adatbázisba rendezve elérhető a KSH internetes oldalán. [14] Az 1873 és 1913 között megjelent kiadások digitalizált változata megtalálható a KSH Könyvtár honlapján.² [15]

Sematizmusok

A statisztikai szolgálat által publikált művek között sajátos – nem statisztikai jellegű, de fontos – csoportot képviselnek a névtárak.

Az olvasók által – akár családtörténeti kutatásokhoz – gyakran forgatott Magyarország tiszti cím- és névtára 1873 és 1944 között látott napvilágot. Hazánkban ekkor már közel másfél évszázados múltja volt a sematizmusok kiadásának. Bár évente kellett volna megjelennie, a kötetek száma éppen csak meghaladja az ötvenet. A gazdasági nehézségek következtében (például az első világháború után) két edíció között akár kilenc év is eltelhetett. A – ma már talán megtévesztő – cím ellenére nem katonai adattárról, hanem afféle életrajzok nélküli ki kicsodáról van szó: az államapparátus csúcsával (az uralkodóval, illetve később a kormányzóval) kezdve az alsóbb közigazgatási egységek tisztviselőin és a nem kormányzati egyesületek fontosabb szereplőin át a jelentősebb – állami és „civil” – kitüntetések birtokosaiig tartalmaz neveket. Bár az egyes kötetek korántsem hiánytalanok (igen hézagosan közlik a közalkal-

mazottak, például a tanítók adatait), nélkülözhetetlen forrást jelentenek a dualizmus és a Horthy-korszak történetének tanulmányozásához. A szakértői értékelés szerint „a Központi Statisztikai Hivatal szerkesztési tevékenysége a kiadvány használhatóságát és [a] történetírás részére forrásként való alkalmasságát igen fokozta”. [16] A tiszti címtárat blu-ray lemezen kiadta az *Arcanum Adatbázis Kft.*, és az első tervek szerint egy ettől független projekt keretében az *Országgyűlési Könyvtár Digitalizált törvényhozási tudástárába* is bekerült volna, [17] ez azonban végül elmaradt.

A statisztikatörténet iránt érdeklődők számára elsőrangú anyag a – kisebb-nagyobb kihagyásokkal – szintén évente közreadott *A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal személyzetének rangsora*. Ez a hivatal 1918 és 1944 között szolgálatot teljesített állományának sematizmusa. A tiszti címtártól eltérően néhány fontosabb életrajzi adatot is közölt a nevek mellett.

Folyóiratok

A *Statisztikai Szemle* a legrégebb óta élő hazai statisztikai szakfolyóirat, 1923 óta adja ki a KSH. Évente tizenkét, a téli és a nyári hónapokban ötszerezvont magyar, és 1997-től egy angol nyelvű száma jelenik meg.³ Alapítása óta célja a statisztikai adatfelvételek során keletkezett adattömeg elemzése, az ország demográfiai, gazdasági, szociális és kulturális viszonyainak bemutatása – akár nemzetközi összehasonlításban –, módszertani, statisztikatörténeti és történeti statisztikai tanulmányok publikálása, a hazai és a nemzetközi statisztikai élet híreinek közzététele. Szemlézi és recenzálja a külföldi szakirodalmat. A lap teljes állományát digitalizálták: az 1997 előtti számok képfájlként szkennelve, az az utániak kétrétegű PDF-ben (tehát keresésre alkalmas felülettel) érhető el a KSH honlapján. A legfrissebb szám féléves csúszással kerül fel az internetre. A folyóirat adatbázisa szerző és cím szerinti keresést tesz lehetővé. [18] Az *Elektronikus Periodika Archivum* a lap 1928-as, 1951-es és 1952-es évfolyamát őrzi PDF-formátumban. [19]

A *Demográfia* 1957 óta jelenik meg a *Népességtudományi Kutatóintézet* (kezdetben kutatócsoport) és az *MTA Demográfiai Bizottsága* kiadásában. Célja a hazai és a globális demográfiai folyamatok ismertetése és elemzése, a népesedéstudomány eredményeinek bemutatása és szakmai hírek közlése. A negyedéves folyóirat 2–3. vagy 3–4. száma általában összevonva jelenik meg. Az 1992. 1.

számmal kezdődően PDF-ben interneten is elérhető a kutatóintézet honlapján. [20]

A regionális tudomány cikkeinek helyet adó *Területi Statisztika* 1968-ban jelent meg először ezen a címen. (Folyóiratelődeinek története 1951-ig nyúlik vissza.) Második folyama – tízéves szünet után – 1997-ben indult meg. A folyóirat kéthavonta, a páratlan hónapok végén lát napvilágot. A 2006 óta megjelent számok a KSH honlapján is elolvashatók. Az 1981 és 2001 közötti anyagot feldolgozó nyomtatott és az 1990 és 2010 közötti cikkek mutatóját tartalmazó digitális repertórium szintén megtalálható a honlapon. [21]

Az 1989-ben megindított *Gazdaság és Statisztika* című gazdaságstatisztikai folyóirat – több évkönyvhöz hasonlóan – 2006-ban befejezte pályafutását. Az évente hat alkalommal megjelent lap utolsó hét évfolyama letölthető a KSH honlapjáról. [22]

Online kiadványok, adatbázisok

A vázolt változásokkal párhuzamosan a KSH honlapján is új adatközlési típusok jelentek meg. A megszokott PDF-kiadványok, HTML- és Excel-táblázatok mellett elterjedtek a kombinált PDF–Excel és PDF–HTML publikációk. Ezeknek a formátumoknak a legnagyobb veszélye a felhasználók és a könyvtárosok számára, hogy nem jelennek meg a katalógusban; feldolgozásuk, hosszú távú tárolásuk és szolgáltatásuk módszere ma még kiforratlan.

Az egyes témakörök statikus táblázatokba foglalt hosszú idősorai és évközi adatai a *Táblák (STADAT)* menüpont alatt érhető el. A könnyebb felhasználhatóság érdekében az adatsorok egyetlen kattintással exportálhatók Excelbe. A *Kiadványok* menüből juthatunk el a néhány oldalas gyorstájékoztatókhoz, a bővebb, elemzéseket is hozó statisztikai tükrökhöz, a KSH folyóirataihoz, a helységnévtárhoz, a *Szám-Lap* című online magazinhoz és a hírlevélhez. A közel kétszáz gyorstájékoztató az egy évvel előre megadott, Excel-formátumú tájékoztatási naptár szerint jelenik meg.⁴ [23] A hatályos magyar statisztikai nomenklatúrák ugyancsak digitális formában tölthetők le a KSH honlapjának *Osztályozások* menüpontjából.

Az interaktív *Tájékoztatási adatbázis* közvetlen elődje az 1999-ben kialakított *Statisztikai adattárház*. Az új adatbázis fejlesztése 2001-ben kezdődött meg, új verziója 2009-re készült el. [24] 2008

őszén kezdték el feltölteni az 1965 óta létező településstatisztikai adatbázisrendszer (T-STAR) adataival, ami a felhasználók számára lehetővé tette a település- és kerületszintű információk lekérdezését. [25] A dinamikus adatbázis legnagyobb előnye, hogy a felhasználó különféle paraméterek megadásával maga állíthatja elő a kívánt táblázatot. Erre hat nagy témakörön (népesedés-, társadalom-, általános és ágazati gazdaságstatisztika, környezeti és területi statisztika) belül van lehetőség. A témakörök hatvanhat szakstatisztikai területre, ezek négyszáznyolcvan további adatkörre oszlanak. [26] Az adatbázisban országos, megyei, kistérségi és településsoros táblák egyaránt előállíthatók. Utóbbiak alsó időhatára sokáig 1985 volt, a legutóbbi frissítés óta 2000 (2. ábra).

A hagyományos könyvtári dokumentumokhoz szokott intézményeket számos kihívás éri az új adatközlési megoldásoknak köszönhetően. Álljon itt

erre vonatkozóan egy-egy példa a külkereskedelem és a könyvkiadás területéről.

A második világháborút követő néhány évet leszámítva évkönyvjellegű külkereskedelmi adattárakat 1895 óta publikál a KSH. A külkereskedelem termékszintű adatait a *Külkereskedelmi statisztikai évkönyv* 2006-os megszűnése óta kizárólag a szabadon elérhető *Tájékoztatósi adatbázis*ból lehet letölteni. [27] Ez az adatközlés már minden rögzített formával szakít: az adatbázisból lekérdezett táblázatoknak nincs rögzített formátumuk, nem lehet rájuk szabványosan hivatkozni, és nem lehet beépíteni a katalógusba. Egy adott termék országokra lebontott külkereskedelmi forgalmához kb. húsz kattintásból álló bonyolult lekérdezéssel lehet eljutni, amelynek a végrehajtása bizonyos szintű jártasságot feltételez az adatbázis használatában. Mivel az adatoknak nincs alternatív forrásuk, ez a megoldás hozzájárulhat ahhoz, hogy a felhasználók (esetleg a könyvtárosok is) azt feltételezzék, hogy termékszintű adatokat nem publikál a KSH.

KSH KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL

Online felhasználók száma: 25 | Copyright

Tájékoztatósi adatbázis
Szakstatisztikák témák szerint

Népeség, népmozgalom Népeség Népmozgalom	Társadalom Munkaerőpiac Jövedelmi viszonyok, életkörülmények Lakás, kommunális ellátás Egészségügy, baleset Szociális védelem Oktatás Kultúra, sport	Általános gazdasági mutatók Nemzeti számlák, GDP Gazdasági és nonprofit szervezetek, beruházások Kutatás, fejlesztés, innováció Külkereskedelem Árak
Gazdasági ágazatok Mezőgazdaság Ipar Építőipar Bélfkereskedelem Turizmus, vendéglátás Szállítás, közlekedés Információ, kommunikáció	Környezet Levegő Hulladékgazdálkodás Környezetvédelmi ipar Környezetvédelmi ráfordítás	Területi statisztika Területi statisztika

Nemzeti Fejlesztési Terv

A tájékoztatósi adatbázis továbbfejlesztését a KSH az Európai Unió és a Magyar Állam támogatásával, az "On-line statisztikai tartalomfejlesztés" GVOP-projekt keretében végezte.

2. ábra A Tájékoztatósi adatbázis témakörei

Ugyanakkor látni kell a megoldás előnyeit is: az adatok havi frissítéssel jelennek meg; júniusban már megtalálhatók az áprilisi forgalmi adatok. Az adatbázis jobb kereshetőséget biztosít az egyes termékek és termékcsoporthoz, mint a nyomtatott formátum. A legfontosabb előnye azonban – amire egyetlen nyomtatott évkönyv sem lehetett soha képes –, hogy valamennyi termék forgalmi adatait valamennyi ország viszonylatában közli. Korábban meg kellett elégedni a legfontosabb külkereskedelmi partnerek, illetve egyes ország-csoportok forgalmának publikálásával. A *Tájékoztató adatbázis* segítségével – bár le kell mondani a kiadványszerű megjelenésről – tetszőleges kapcsolatot lehet lekérdezni termékek és országok esetében. Érthető tehát, hogy a statisztikusok ezért a lehetőségért „feláldozták” a hagyományos formátumokat.

A könyvkiadásra vonatkozó adatokat tartalmazó kiadványok esetében a *Kapcsolódó adatok* menüpont egyrészt átutal a honlap olyan részeire, amelyek további könyvkiadási adatközléseket lehet találni. Másrészt a dokumentumokhoz tartozó HTML-formátumú táblázatos részhez is vezet egy link, amely csak innen érhető el, és a publikáció szerves részét képezi. Az adatközlés tehát ebben az esetben még nem távolodott el teljesen a megszokott kiadványformától, azonban a PDF-formátumú elemzéshez egy táblázatokat tartalmazó oldal is kapcsolódik.

A KSH könyvtárának kiadványai

A KSH könyvtárának kiadási tevékenységében jelentős szerepet játszanak a történeti statisztikai, statisztikatörténeti munkák. A *Történeti statisztikai kötetek* kiadása 1965-ben kezdődött meg; többek között ebben jelentek meg az 1941-es népszámlálás adatközlései. A *Számok és történelem* című sorozatban három kötet látott napvilágot 1973-ban. A könyvtár 1975-ben indította meg a *Történeti statisztikai tanulmányok*, 1978-ban a *Történeti statisztikai füzetek* folyamát.

A bibliográfiák közül talán a legfontosabb az 1967 óta négy-ötévente – eddig összesen kilencszer – megjelent *Statisztikai adatforrások*, amely a hivatal kiadványtermését veszi számba. (A kötetek mindegyike megtalálható PDF-formátumban a könyvtár honlapján.) A sorozat legelső, a KSH alapításának centenáriuma megjelent és száz év anyagát felölelő kötete – néhány fogyatékosága, például a név- és a címmutató hiánya ellenére – máig nélkülözhetetlen a statisztikai szaktájékoztatóban. [28]

A külföldi szakirodalmat szemlélő bibliográfiák a rendszerváltás előtt jelentek meg: 1973-ban látott napvilágot az *Ausztriáról*, 1979-ben a *Csehszlovákiáról*, 1983-ban a *Lengyelországról*, 1988-ban a *Kínáról* szóló kötet. Kisebb témaköröket, de szélesebb anyagból merítve dolgozott fel az 1984 és 1989 között kiadott *Szakkönyvtárak* című sorozat. Statisztikai módszertani írásokat és szakirodalmi bibliográfiákat közölt az 1972-től 2000-ig élt, elsősorban közgazdászoknak ajánlott *Statisztikai módszerek – témadokumentáció* huszonhárom kötete. [29]

A biobibliográfiák többsége a *Nagy magyar statisztikusok* című sorozatban jelenik meg. Eddig huszonhat szakember (köztük *Fényes Elek*, *Keleti Károly*, *Kőrösy József*, *Vargha Gyula*, legutóbb *Vukovich György*) munkásságáról készült összeállítás. Ma már valamennyi olvasható online formában is. [30] A hivatal megrendelésére – általában születésnapok alkalmából – időnként sor kerül egy-egy jeles élő statisztikus bibliográfiájának elkészítésére kis példányszámban.

Egyéb statisztikai adatközlések

Kisebb-nagyobb mértékben más magyarországi hivatalok és szervezetek is eltávolodtak a hagyományos kötetformátumoktól az elmúlt években (*2. táblázat*). Az *Országos Bírósági Hivatal* például PDF-ként közli a bírósági ügyforgalmi statisztikákat. Az egykori nyomtatott kiadványt nyolc-tíz fájlra darabolták szét, azonban a hozzáférést nem bonyolítják további formátumok. [31] A Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (a korábbi népesség-nyilvántartó) a másik végletet képviseli. Adatait Excel-fájlokban hozza nyilvánosságra, amelyek között legördülő menü segítségével navigálhatunk. A lakosság településenkénti legfrissebb létszámadatai, illetve a család- és keresztnév-statisztikák ezekben a fájlokban érhetők el; nyomtatott kiadvány nem készül az adatokról. [32]

A nagyobb magyarországi céginformációs adatbázisok a 2000-es évek első feléig jellemzően nyomtatott formában, illetve rendszeresen frissített CD-ken voltak hozzáférhetőek. 1996-ban az adatbázisok print- és elektronikus változatának ára között akár tízszeres különbség is lehetett az előbbi javára. Internetes tartalmat csak elvétve biztosítottak. [33] 2000-ben már a fontosabb adatbázisok fele elérhető volt online formában is. [34] Az évtized közepén kezdtek eltűnni a céginformációs piacról a nyomtatott kiadványok, miközben a CD-k mellett megje-

lentek a DVD-k, és egyre népszerűbbé váltak az internetes szolgáltatások. [35] Mára az összes kiadvány helyét fizetős adatbázisok vették át. A KSH 1998 óta kiadott *Cég-Kód-Tára* 2010 negyedik negyedévében, a Hoppenstedt Bonnier-féle

Marketing CD 2011 végén jelent meg utoljára. Az utóbbi helyett bevezetett *HBI.hu* oldal egyebek mellett napi frissítést, huszonkilencféle szűrési lehetőséget és akár tíz évre visszamenő bevételi és létszámadatokat ígér. [36]

2. táblázat

A nem KSH-s statisztikai adatforrások válogatott listája témakörönként

Intézmény	Az adatközlés elérhetősége
Adó, vám	
Nemzeti Adó- és Vámhivatal	http://nav.gov.hu/nav/kiadvanyok/nav_vilaga/apeh_vilaga.html ^[a] http://nav.gov.hu/nav/kiadvanyok/nav_vilaga
Állandó népesség, család- és utónév	
Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala	http://www.nyilvantarto.hu/hu/statisztikak
Bűnözés, rendészet	
Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály	http://crimestat.b-m.hu/KulsoLekerdezo.aspx ^[b]
Országos Rendőr-főkapitányság	http://www.police.hu/statisztika
Egészségügy, járványügy	
Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat	https://www.antsz.hu/bal_menu/euszoigaltatok_kapacitasa https://www.antsz.hu/bal_menu/kozerdeku/osap_adatgyujtesek.html https://www.antsz.hu/bal_menu/kozerdeku/stat_adatok.html ^[c]
Egészségügyi Engedélyezési és Közigazgatási Hivatal	http://www.eekh.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=10&Itemid=2
Gyógyszerészeti és Egészségügyi Minőség- és Szervezetfejlesztési Intézet	http://www.eski.hu/new3/adatok/adatok.php
Országos Egészségbiztosítási Pénztár	http://www.oep.hu/portal/page?_pageid=34,44234443&_dad=portal&_schema=PORTAL ^[d]
Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet	http://www.oeti.hu/?m1id=16&m2id=169
Országos Epidemiológiai Központ	http://www.oek.hu/oek.web?to=2053,1920,1851,2037&nid=509&pid=1&lang=hun
Országos Kémiai Biztonsági Intézet	http://www.okbi.hu/index.php/hu/dokumentumok
Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézet	http://www.koranyi.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=58&Itemid=218
Energia	
„Energia Központ” Kht. Energia Információs Igazgatósága	http://www.omikk.bme.hu/collections/statisztika/energiagazdalkodas/ http://www.eh.gov.hu/gcpdocs/201201/energiagazdalkodasi_statisztikai_evkonyv_2008_ev.pdf ^[e]
Magyar Energetikai Hivatal	http://www.eh.gov.hu/energiastatisztika-2/adatok-es-tablazarok.html http://www.eh.gov.hu/adatok-statisztikak-2/kiadvanyok.html ^[f]
Magyar Villamos Művek Zrt.	http://www.mvm.hu/hu/szakmai-informaciok/szakmai_kiadvanyok/ev-es-jelentes/Lapok/default.aspx http://www.mvm.hu/hu/szakmai-informaciok/statisztikai-adatok/Lapok/default.aspx ^[g]
MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.	http://www.mol.hu/hu/a_molrol/mediaszoba/kiadvanyok/ev-es-jelentes/
Gyermek- és ifjúságvédelem	
Szociális és Munkaügyi Minisztérium (megszűnt)	http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=891 ^[h]
Humanitárius tevékenység	
Magyar Vöröskereszt	http://www.voroskereszt.hu/statisztikai-adatok.html

Igazságszolgáltatás	
Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága	http://www.bvop.hu/?mid=71&lang=hu http://www.bvop.hu/?mid=77&lang=hu
Legfőbb Ügyészség	http://www.mklu.hu/repository/ <a href="http://www.mklu.hu/cgi-bin/infoszabdok/doktar.pl?focsoport=2&csoport=14#open^[j]">http://www.mklu.hu/cgi-bin/infoszabdok/doktar.pl?focsoport=2&csoport=14#open^[j]
Országos Bírósági Hivatal	http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=Birosag_Statistikak
Idegenrendészet, menekültügy	
Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal	http://www.menekultugy.hu/statistikak.php
Katasztrófavédelem	
Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság	http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=tuzmegelozes_tmstatistika
Könyvkiadás, könyvtár	
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése	http://www.mkke.hu/page.php?page=BOOK_TURNOVER
Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézet	http://ki.oszk.hu/content/statistika
Környezet	
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium (megszűnt)	<a href="http://okir.kvvm.hu/hir^[j]">http://okir.kvvm.hu/hir^[j] <a href="http://okir.kvvm.hu/lair^[k]">http://okir.kvvm.hu/lair^[k] <a href="http://okir.kvvm.hu/fevi/#^[j]">http://okir.kvvm.hu/fevi/#^[j]
Országos Környezetegészségügyi Intézet	http://oki.wesper.hu/lakossagnak/lakossagi_tajekoztatas
Közlekedés, szállítás	
KIKSZ Közlekedésfejlesztési Zrt.	http://www.kiksz.eu/statistikak/
Közlekedéstudományi Intézet Nonprofit Kft.	<a href="http://www.kti.hu/index.php/szolgáltatások/trendek-grafikus-adatbazis/trendek--grafikus-adatbazis^[m]">http://www.kti.hu/index.php/szolgáltatások/trendek-grafikus-adatbazis/trendek--grafikus-adatbazis^[m]
Kultúra	
Emberi Erőforrások Minisztériuma	http://kultstat.emmi.gov.hu/cikkek/kulturalis-statisztikai
Oktatási Minisztérium (megszűnt)	<a href="http://istar.okm.gov.hu/kiadvany/?^[n]">http://istar.okm.gov.hu/kiadvany/?^[n]
Kutatás-fejlesztés	
Nemzeti Innovációs Hivatal	http://kaleidoszkop.nih.gov.hu/jelentesek
Média	
Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap	http://tamogatas.mtva.hu/index.php?mid=97&m1=87&m2=97
Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság	http://adattar.nmhh.hu/
Nielsen Közönségmérés Kft.	http://www.agbnielsen.net/whereweare/dynPage.asp?lang=local&id=106&country=Hungary
Mezőgazdaság, vidékfejlesztés	
Agrárgazdasági Kutatóintézet	<a href="https://www.aki.gov.hu/publikaciok/menu/a:304/Adatok+és+információk/Statistikai+jelentések,+információk^[o]">https://www.aki.gov.hu/publikaciok/menu/a:304/Adatok+és+információk/Statistikai+jelentések,+információk^[o] https://www.aki.gov.hu/publaki/menu
Vidékfejlesztési Minisztérium	<a href="http://www.fvm.hu/main.php?folderID=1268^[p]">http://www.fvm.hu/main.php?folderID=1268^[p]
Munkaügy	
Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézet	<a href="http://www.econ.core.hu/kiadvany/mt.html^[q]">http://www.econ.core.hu/kiadvany/mt.html^[q]
Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat	http://internet.afsz.hu/engine.aspx?page=full_AFSZ_KOZOS_Statistika <a href="http://internet.afsz.hu/engine.aspx?page=afsz_statistika_csop_leepites^[r]">http://internet.afsz.hu/engine.aspx?page=afsz_statistika_csop_leepites^[r]
Nyelvvizsga	
Oktatási Hivatal Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ	http://www.nyak.hu/doc/statistika.asp

Nyugdíj, szociális ellátás	
Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal	^[s]
Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság	^[t]
Oktatás	
Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.	http://www.felvi.hu/felsooktatasiuhely/dpr/eredmenyek/palyakovetes_i_adatok_2011
Nemzeti Erőforrás-minisztérium (ma: Emberi Erőforrások Minisztériuma)	^[u]
Oktatási Hivatal Közoktatási Információs Iroda	http://www.kir.hu/kir_stat/
Pénzügy, központi költségvetés	
Magyar Államkincstár	http://www.allamkincstar.gov.hu/kincstar/koltsegvetes_merleg_2
Magyar Nemzeti Bank	http://www.mnb.hu/Statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok http://www.mnb.hu/Kiadvanyok/mnbhu_statisztikai_kiadvanyok
Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete	http://www.pszaf.hu/bal_menu/jelentesek_statisztikak/statisztikak
Szerencsejáték	
Magyar Szerencsejáték-szövetség	http://www.szerszov.hu/konyv.php
Tőzsde	
Budapesti Értéktőzsde	http://bet.hu/topmenu/kereskedesi_adatok/stat_hist_letolt/idoszaki_stat
Turizmus	
Magyar Turizmus Zrt.	http://neta.itthon.hu/szakmai-oldalak/statisztikai-adatok/statisztikai-adatok

^a Az APEH világa 2000 és 2010 között nyomtatásban is megjelent.

^b Csak archív anyagok; tárgyév: 2004–2008.

^c Csak archív anyagok; tárgyév: 2005–2009.

^d A Statisztikai évkönyv és a Statisztikai zsebkönyv nyomtatásban, előbbi CD-n is megjelenik. A nyomtatott évkönyv csak országos adatokat tartalmaz.

^e Az Energiagazdálkodási statisztikai évkönyv 2008-ig nyomtatásban is megjelent.

^f A Vezetékes energiahordozók statisztikai évkönyve 2010-ig nyomtatásban és CD-n is megjelent.

^g Csak archív anyagok; tárgyév: 2003–2008. A magyar villamosenergia-rendszer ... évi statisztikai adatai nyomtatásban is megjelent.

^h Csak archív anyagok; tárgyév: 2002–2007.

ⁱ A publikációk java része nyomtatásban is megjelenik.

^j Csak archív anyagok; tárgyév: 2004–2010.

^k Csak archív anyagok; tárgyév: 2002–2010.

^l Csak archív anyagok; tárgyév: 1990–2011.

^m A Trendek első öt kötete nyomtatásban is megjelent.

ⁿ Csak archív anyagok; tárgyév: 2001–2008.

^o Az Agrárgazdasági könyvek, az Agrárgazdasági tanulmányok és az Agrárgazdasági információk kötetei, valamint a KSH-val közösen kiadott Agrárgazdasági statisztikai zsebkönyv nyomtatásban is megjelenik.

^p Csak archív anyagok; tárgyév: 2003–2009.

^q A Munkaerőpiaci tükör nyomtatásban is megjelenik.

^r A Munkaügyi adattár nyomtatásban is megjelenik.

^s A Beszámoló jelentés... nyomtatásban is megjelenik.

^t A Statisztikai évkönyv nyomtatásban is megjelenik.

^u Az Oktatás-statisztikai évkönyv nyomtatásban is megjelenik.

A statisztikai tájékoztatás külföldi példái

A külföldi adatközlési praxis az eddig ismertetteknél is nagyobb változatosságot mutat. Az eltérő

rés lehet az adatokhoz történő hozzáférés fizetős voltában, az adatok formátumában, a digitális és a nyomtatott változat párhuzamos, illetve eltérő megjelentetésében.

Elméletek és gyakorlatok a nagyvilágban

A statisztikai adattárak jövőjéről évek óta folynak a viták. Az ENSZ (*United Nations – Egyesült Nemzetek Szervezete*) Európai Gazdasági Bizottságának munkatársai 2003–2004-es felhasználói vizsgálatuk során arra a következtetésre jutottak, hogy a *Trends in Europe and North America* című papíralapú kiadványnak a 2000-es években is létjogosultsága van, viszont megváltozik a funkciója. Míg korábban zsebkönyvalakú kistestvére és az internetes adatbázis reklámozta ezt az évkönyvet, mára a redukált tartalmú, megváltozott nevű kompiláció vált a sokkal gazdagabb adatbázis hirdetőjévé. [37]

A Francia Statisztikai és Közgazdaságtudományi Intézet (*Institut national de la statistique et des études économiques – Insee*) 2003-ban nyomtatta ki utoljára statisztikai évkönyvét, amelyet átmenetileg egy CD-formátumú kiadvány volt hivatva pótolni. Manapság a *Références* című sorozat szakstatisztikai füzetei állnak a printek kedvelőinek rendelkezésére. (Természetesen mindegyik elérhető PDF-ben is.) Az Insee honlapja két hosszú idősoros adatbázist kínál, [38] a hivatalos statisztika portálja pedig a széttagolt francia statisztikai rendszer által produkált valamennyi fontosabb adatsort összegyűjti. [39] Belgiumból jószerével alig kapni nyomtatott kiadványt; a KSH Könyvtárba beérkezett utolsó belga statisztikai évkönyv tárgyéve 1995. A helyi statisztikai hivatal Excel-formában és PDF-ekben teszi közzé az adatokat honlapján. [40] Ezzel szemben a japánok, a digitális „szép új világ” első álmodói, az információs társadalom kísérleti városainak megalkotói, ontják a népszámlálási és szakstatisztikai kötetkolosszusokat. (Érdekességként említjük meg, hogy az ENSZ amúgy interneten is megtalálható nemzetiszámlák-kötetei nem hogy nem karcsúsodnak, de szintén egyre terebélyesednek az utóbbi években.)

A Finn Statisztikai Hivatal adatbázisának egy részéhez térítés nélkül, a másikkal térítés fejében kínálja a hozzáférést. [41] A Német Statisztikai Hivatal GENESIS-Online nevű, kilenc nagy témakört átfogó adatbázisa 2002-ben ingyenesnek indult, 2004-ben adatkörei jó része fizetőssé vált, 2008 ősze óta azonban az Eurostat ajánlására az adattartalomhoz történő hozzáférés ingyenes, és csak a speciális szolgáltatásokért kell fizetni. [42]

Az Amerikai Egyesült Államokban 2010 januárjában közel négyszázötven kormányzati, statisztikai és egyéb intézményi honlapot vizsgáltak meg. A várt értéknel jóval magasabb, 14% azoknak a web-

oldalnak az aránya, amelyek – bár profiljukba vágna – nem tartalmaznak statisztikai adatot, vagy kizárólag PDF-formátumú kiadványokat kínálnak. A honlapoknak csak 8%-a alkalmaz interaktív grafikai megjelenítést az adatokhoz. Az adatok közzétételének legnépszerűbb formátuma a HTML (60%). Meglepő az Excel-fájlok ellenében a PDF-ek enyhe túlsúlya (57, illetve 59%). A 2010-es felmérés azt mutatja, hogy nemzetközi viszonylatban is széles skálán mozognak az adatközzétételek formátumai és megoldási technikái. Ez azt jelenti, hogy a felhasználónak és a könyvtárosnak egyaránt kreatívnak kell lennie, ha egy-egy adatot szeretne megtalálni, mivel nem támaszkodhat minden esetben ugyanarra a technikára és keresési eljárásra. [43]

Az Ausztrál Statisztikai Hivatal (*Australian Bureau of Statistics – ABS*) figyelemre méltóan kreatív módszerekkel próbálja meg közelebb hozni a statisztikát a felhasználókhoz. Az intézmény 2009-ben indított *ABS betaWorks* nevű oldala [44] lehetőséget teremt a bevezetni kívánt új webfejlesztések tesztelésére, a felhasználói visszajelzések és ötletek közvetlen eljuttatására a szakemberekhez. A közös munka egyik első gyümölcse az interaktív korfa, [45] amellyel nyolc évtizedes időtartamban vizualizálhatók az ausztrál népesség adatai országos és állami (territoriális) szinten. Szintén a közösség bevonásával készült el az ABS által publikált statisztikák iPhone-applikációja. [46]

Az OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development – Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet*) valamennyi fontosabb adattárát megjelenteti nyomtatásban, honlapján azonban csak ezek egy részét teszi ingyen hozzáférhetővé. Ugyanakkor valamennyi kiadványához online hozzáférést biztosít a statisztikai rendszer résztvevői számára az OLIS rendszeren keresztül (*OECD's Committee Information Service – OECD Bizottsági Információs Szolgálat*). Az OLIS szerte a világon kétezer statisztikai intézmény számára teszi elérhetővé nemcsak az OECD statisztikai kiadványait, hanem előzetes jelentéseket és munkaértekezletek anyagait is. A rendszerben az OECD kiadványai 1996-tól érhetők el online változatban. [47]

Az ENSZ és szakosított szervei közös tájékoztatósi politikát folytatnak. Évkönyveik azonos tartalommal nyomtatásban és az interneten is megjelennek, adatbázisaik bővebb adattartalommal szabadon elérhetők. Az ENSZ rendszerének legnagyobb előnye az ingyenesség és a mindenki számára biztosított távoli hozzáférés. Hátránya vi-

szont, hogy az ENSZ szakosított szervei több, egymástól eltérő adatbázist szolgáltatnak, szemben például a KSH vagy az *Európai Unió Statisztikai Hivatala*, az *Eurostat* egységes, több témakört átölelő adatbázisaival. A *FAO (Food and Agriculture Organization – Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Világszervezet)*, az ENSZ mezőgazdasággal és élelmezésüggyel foglalkozó szervezete egymaga tíznél több elkülönülő statisztikai adatbázist kínál a felhasználóknak. [48]

Az ENSZ 1945 óta több mint négyezer-öttszáz kiadványt jelentetett meg, amelyek bibliográfiai adatai elérhetők a szervezet honlapján. [49] A szervezet egyes papíralapú évkönyveinek rendelési ára a száz dollárt is elérheti (postaköltség nélkül). Ez fontos döntés elé állítja a könyvtárakat, hiszen valamennyi kiadvány szabadon letölthető az ENSZ vagy valamely szakosított szervezete honlapjáról. Meg tudnak-e felelni az információ megőrzését célzó feladataiknak a nyomtatott kiadványok beszerzése nélkül, vagy ezek a feladatok igénylik a hagyományos kötetek megvásárlását? A kérdésre egyelőre nem adható egyértelmű válasz: az ideális megoldás valószínűleg az egyensúly elérése a nyomtatott és az elektronikus források között.

Erősen érzékelhetők az átmenetiség jegyei a konferenciakötetek kiadása terén is. A *Nemzetközi Statisztikai Intézet (International Statistical Institute – ISI)* 1887 óta két évente megrendezett statisztikai világtalálkozóinak kötetfolyama 2003-mal lezárult. 2001 volt az első év, amikor CD-n és – szabadon letölthető formában – interneten is elérhetővé tették az előadásokat. A legújabb anyagban a trendeknek megfelelően prezentációkat is találunk a megírt előadások és az absztraktok mellett. [50] Az 1977-ben alapított *Francia Nyelvű Demográfusok Nemzetközi Társulása (Association Internationale des Démographes de Langue Française – AIDELF)* alapvetően szintén a konferenciaanyagok digitális közzétételét pártolja. Honlapján három évtizedre visszamenőleg szolgáltatja a nemzetközi kollokviumok előadásait. [51] Ugyanakkor még 2006-ban is lényegesnek tartotta, hogy két vastag kötetben publikálja egy négy évvel korábbi összejevetel referátumait. Hasonlóan cselekedett a *Louvain-la-Neuve-i Katolikus Egyetem Demográfiai Intézete*, amely 1975 óta minden évben rangos konferenciát szervez *Chaire Quetelet* néven, de a 2003-as előadásokat csak 2012-ben adta ki.⁵

Az Eurostat tájékoztatási tevékenysége

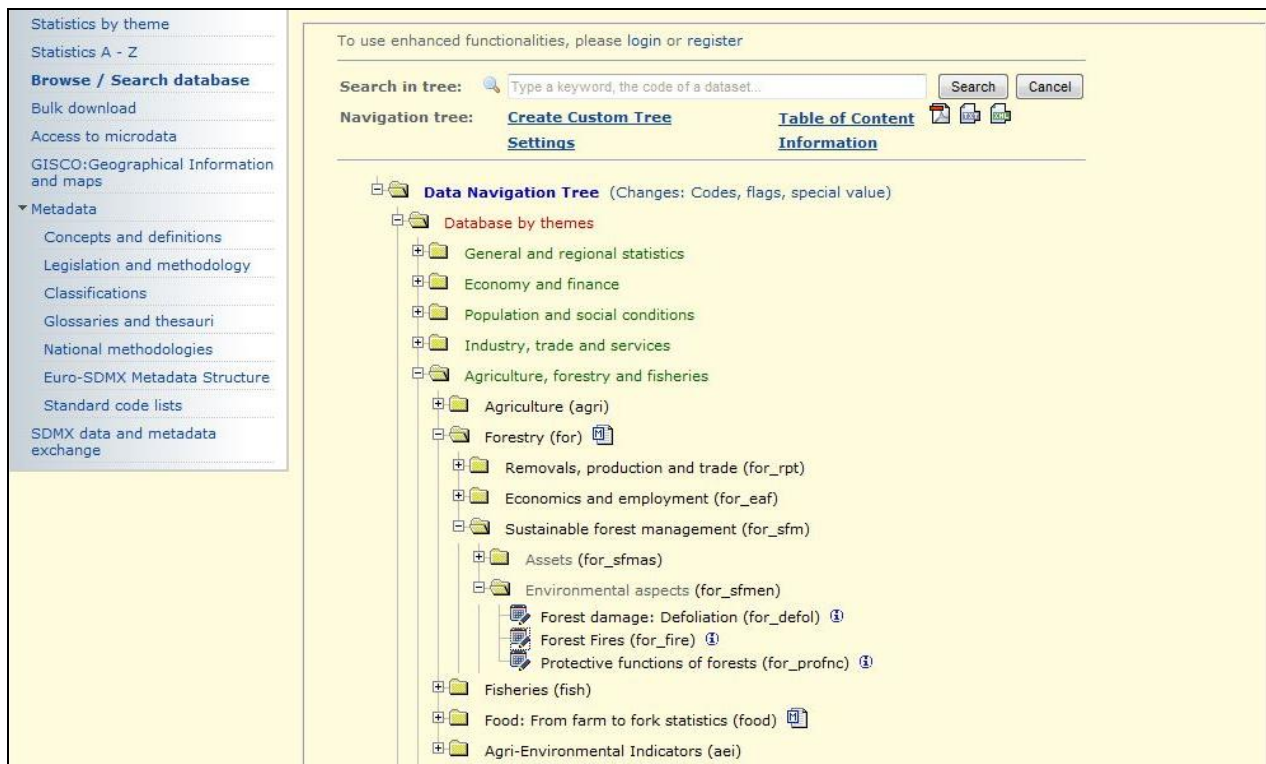
Az Eurostat az Európai Unió 1953-ban alapított, luxemburgi székhelyű statisztikai hivatala, amelynek elsődleges feladata, hogy a közös módszertan alapján harmonizálja az egyes tagállamoktól begyűjtött adatokat, és ajánlásokat fogalmazzon meg a nemzeti statisztikai szolgálatok számára. Tájékoztatási politikájának alapja, hogy a lehető legtöbb adatot a lehető legszélesebb körben ingyenesen elérhetővé tegye.⁶ [52]

Az Eurostat honlapját a <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> linken lehet elérni angol, francia és német nyelven. A főoldalon a felhasználó megtalálja a legfrissebb gazdasági mutatók, sajtóközlemények és kiadványok listáját. Ezen kívül részletes információt kaphat az euró- és az egyéb statisztikai mutatókról éves bontásban. A honlapról elérhetők az adatbázisok és az Eurostat PDF-formátumú kiadványai is. Az oldal lehetőséget nyújt a regisztrációra, amely után saját mappát lehet létrehozni, ahová a kereséseket lehet kimenteni. Ez a funkció különösen az elemzők számára lehet hasznos.

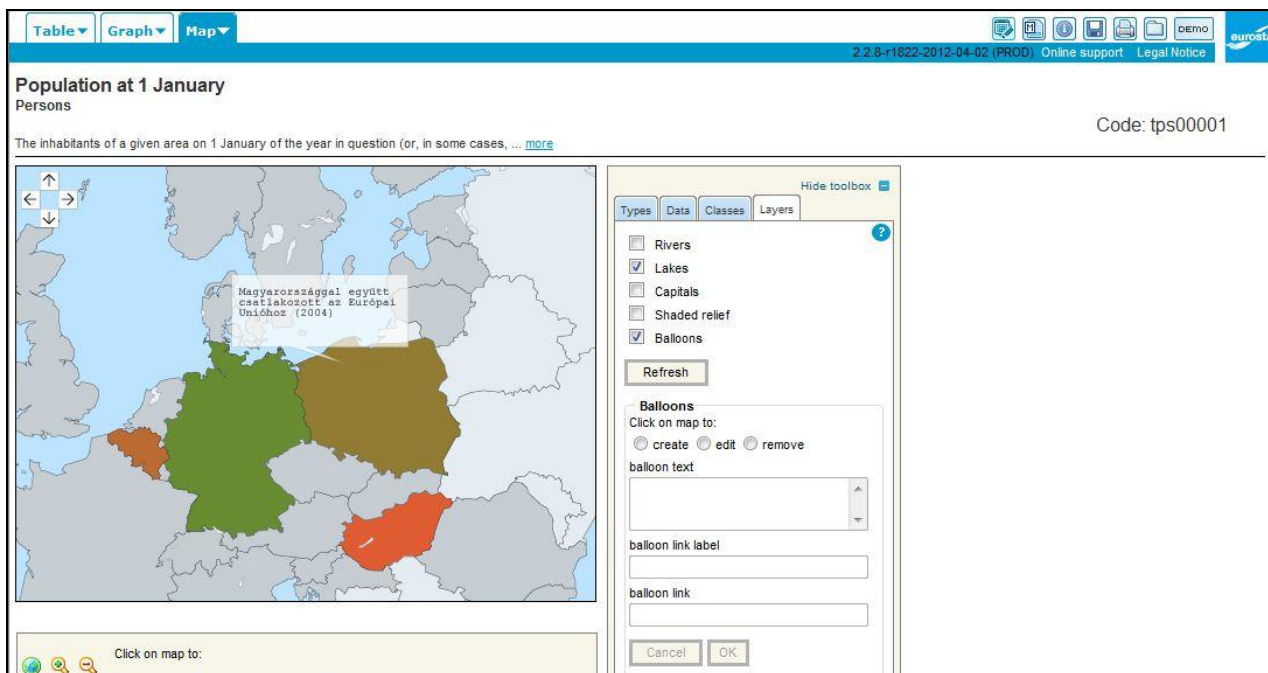
A hivatal online statisztikai adatbázisa egy statikus táblákat tartalmazó és egy dinamikus, általunk alakítható adatbázisrészéből áll, amely az előzőnél nagyságrendekkel több adatot tartalmaz, és grafikonok, térképek létrehozását is lehetővé teszi (3–4. ábra).

Az Eurostat kiadványai (adat-összeállításai, gazdasági elemzések, statisztikai portréi) legkönnyebben a honlap *Publications* címszava alatt található meg. Ezek a tájékoztató munkák zömmel nemcsak online, hanem nyomtatott formában is elérhetők. Az egyes kötetek megrendelhetők az EU Bookshop honlapjáról. Kézbesítésük ingyenes az EU tagországai, a tagjelölt és a potenciálisan tagjelölt országokba. [53]

A kötetek borítóján kilencféle színnel jelölik a különböző témákat (pl. a pénzügyeké a lila, a mezőgazdaságé a piros). A kompilációk közül kiemelendő a *Europe in figures* címmel megjelenő átfogó, az egyes fejezetekhez rövid szöveges értékeléseket is nyújtó évkönyv. A fontosabb résztémák önálló zsebkönyvet, esetenként leporellószerű füzetecskét kapnak. Ezek esetenként néhány évre visszanyúló idősorokat is hoznak. A *Eurostat publications and databases* című kötet az összes aktuális kiadványt, valamint a hozzájuk tartozó módszertant és adatbázisrészletet feltünteti. [54]

3. ábra Adatkörök és táblázatok az Eurostat adatbázisban

4. ábra Saját színezésű térkép szöveg buborékkal

A *Sigma*, az Eurostat közleményeit tartalmazó folyóirat 1992 óta jelenik meg változó időközönként (újabbán félévente) angol és német nyelven. A lap több rovatban közöl írásokat: statisztikai jelentésekről számol be a tagországokra és az Eurostatra fókuszálva (*Focus on Member States, Focus on Eurostat*), tagországokat mutat be (*Portrait of a member state*), összefoglaló híreket közöl a tagországok és az Eurostat háza tájáról (*News from a member state, News from Eurostat*). Minden számban szerepel egy kiemelt téma, amely az adott szám vezércikkét képezi. [55]

A KSH az *EU-INFO Statisztikai Szolgálat* révén nyújt segítséget az uniós statisztikák közötti eligazodásban és az adatbázisban való tájékozódásban. A magyar hivatal honlapján ingyenesen elérhetők az Eurostatról átvett magyar nyelvű adattáblák, és közvetlen elérést biztosít az Eurostat adatbázisaihoz. [56] A szolgálat 2012. február 1-jétől megtalálható a Facebookon is, ahol beszámol az aktuális hírekről és az újonnan megjelenő Eurostat-kiadványokról. [57]

Lehetőségek és feladatok a társadalomtudományi szaktájékoztatóban

Az adatközlések változásával egyidejűleg átalakulnak a felhasználói igények is. Az olvasók egy része nem képes nyomon követni az adatközlések formai változásait. Egy másik részük pedig éppen ellenkezőleg, minél teljesebben és szabadabban szeretne hozzáférni minél többféle formátumban az adatokhoz, és egyáltalán nem ragaszkodik a kiadványtípusú megjelentetéshez.

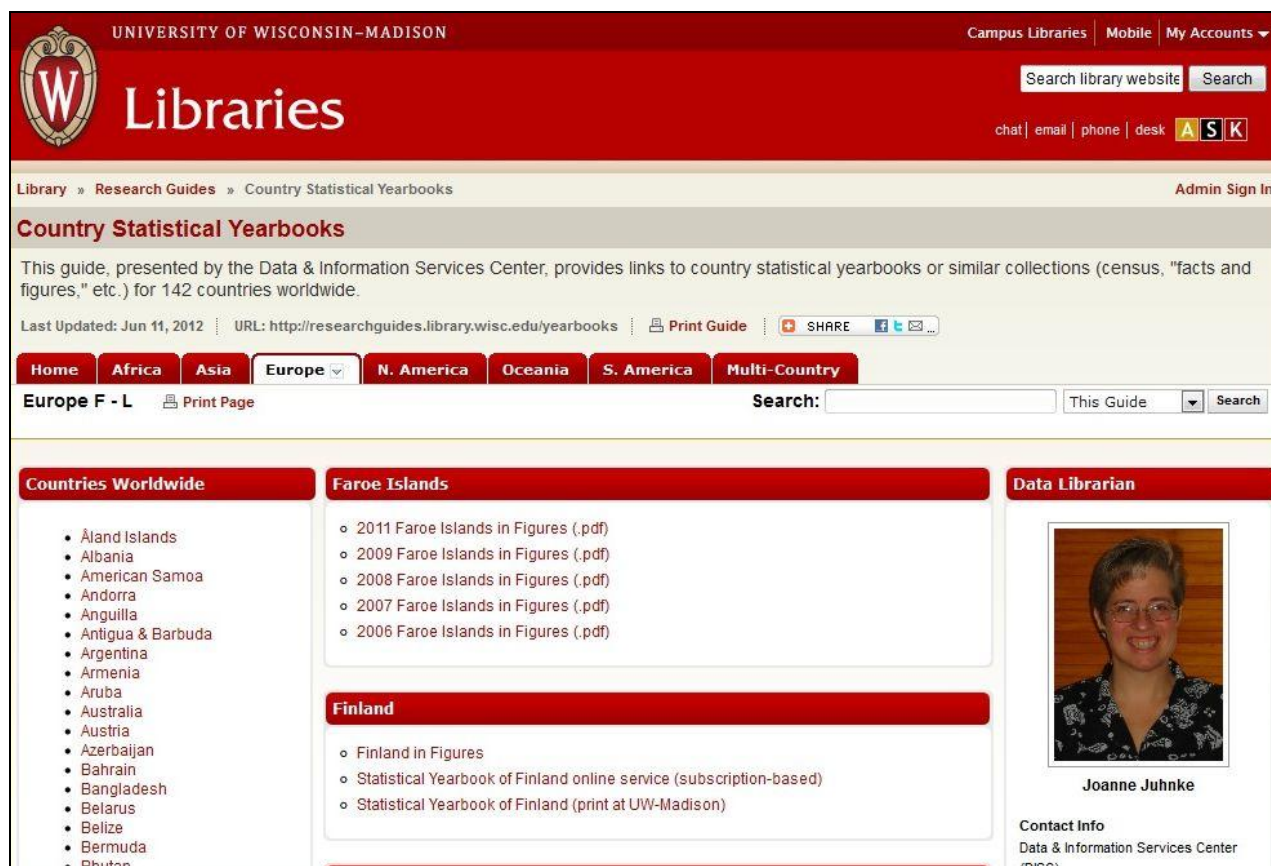
A digitális világban kevésbé járatos felhasználóknak nemcsak az adatok hozzáférési helyét, hanem hozzáférési módját is be kell mutatni. Gondolunk itt arra a hatvan év feletti közgazdász olvasóra, aki 2005-ig évtizedeken át a külkereskedelmi évkönyvet használta, most pedig a már említett húsz kattintásos lekérdezést kellene végrehajtania az adatok eléréséhez. Mindeközben az online publikációk fokozatos térnyerése azt a problémát is magával vonja, hogy az interneten nem megtalálható adatokról sok érdeklődő azt feltételezi, nem is léteznek. Rengeteg megkeresés érkezik ezzel kapcsolatban a KSH-hoz és a KSH Könyvtárhoz is.

A tömeges digitalizálástól, a virtuális dokumentumoktól való idegenkedés érthető, a radikális változástól való félelem mélyen emberi vonás. Hiszen a

tudásnak az írás feltalálása, az agyagtáblák és a sziklafeliratok kora óta fizikai megjelenése, teste van. Az új eszközökre mégsem a régi, a jó, a megbízható kiszorítóiként, hanem lehetőségként érdemes tekintenünk, amely könyvtárosok és felhasználók számára egyaránt a tudás jobb és könnyebb elérését jelentheti. A szakkönyvtárakban dolgozóknak naprakészen nyomon kell követniük az online forrásokat; le kell számolniuk azzal az illúziójukkal, hogy az információ-előállítók – bármilyen tudásterületen – könyvtárosi fejjel fognak gondolkodni, és a kedvükért lemondanak az új technikai lehetőségekről. Ha anyagi vagy kényelmi megfontolásokból úgy döntenek, kiadványaikat csupán digitális formában állítják elő, vagy kiadványt már nem is készítenek adatközléseikhez, a könyvtáraknak alkalmazkodniuk kell a kialakult helyzethez. Nem elégedhetnek meg azzal, hogy csupán szolgáltatnak és közvetítenek: nekik magunknak is információtermelővé, tudományos vagy legalábbis az összegyűjtött információkat új struktúrákba szervező intézménnyé kell válniuk. Ehhez még csak nincs is mindig szükség a legmagasabb szintű innovációra, kreativitásra.

Az első példa azt mutatja meg, hogyan lehet a globális tudásanyagból létrehozni egy tudományos csomópont kezdeményét. A *Wisconsini Egyetem* könyvtárának munkatársa szorgalmasan gyűjti és rendezi a szerte a világban megjelent statisztikai összeállításokat. Több, mint *Lap.hu*, kevesebb, mint hub, de egyszerre tudománytámogató és közhasznú szolgáltatás (5. ábra). Komolyabb, rendkívüli erőforrásokat igénylő vállalkozás a hazai információs szaksajtóban [58] is pozitív példaként citált *NanoHub.org*, [59] a nanotechnológia online tudásközpontja. Ha nem is hasonló léptékű, de igényes gyűjtőoldalt tervezünk fejleszteni a magyar weboldalakon közzétett statisztikai kollekciók, tudásbázisok (3. táblázat), valamint a nemzetközi cserepartnereink által rendelkezésünkre bocsátott elektronikus források felhasználásával.

A társadalomtudományi szakkönyvtári munka piaci érdeklődést is kiváltani képes ága lehet a kézi – ha tetszik: fapados – hivatkozáskeresés, amely kétségkívül sok vesződséggel jár ugyan, de könnyen kezelhető, bárki számára elérhető, a magyar nyelvű társadalomtudományi folyóiratokat és egyéb kiadványokat feldolgozó adatbázisok híján komoly keresletre tarthat számot.^[7] Tudomásunk szerint jelenleg csak a KSH Könyvtárban vállalkozunk hosszabb időszakot, akár évtizedeket átfogó hivatkozáskeresésre.⁸

UNIVERSITY OF WISCONSIN-MADISON
Campus Libraries | Mobile | My Accounts

Search library website Search

chat | email | phone | desk A S K

Library » Research Guides » Country Statistical Yearbooks Admin Sign In

Country Statistical Yearbooks

This guide, presented by the Data & Information Services Center, provides links to country statistical yearbooks or similar collections (census, "facts and figures," etc.) for 142 countries worldwide.

Last Updated: Jun 11, 2012 URL: <http://researchguides.library.wisc.edu/yearbooks> Print Guide SHARE

Home Africa Asia Europe N. America Oceania S. America Multi-Country

Europe F - L Print Page Search: This Guide Search

Countries Worldwide

- Åland Islands
- Albania
- American Samoa
- Andorra
- Anguilla
- Antigua & Barbuda
- Argentina
- Armenia
- Aruba
- Australia
- Austria
- Azerbaijan
- Bahrain
- Bangladesh
- Belarus
- Belize
- Bermuda
- Bhutan

Faroe Islands

- 2011 Faroe Islands in Figures (.pdf)
- 2009 Faroe Islands in Figures (.pdf)
- 2008 Faroe Islands in Figures (.pdf)
- 2007 Faroe Islands in Figures (.pdf)
- 2006 Faroe Islands in Figures (.pdf)

Finland

- Finland in Figures
- Statistical Yearbook of Finland online service (subscription-based)
- Statistical Yearbook of Finland (print at UW-Madison)

Data Librarian

Joanne Juhnke

Contact Info
Data & Information Services Center (DISC)

5. ábra A Wisconsini Egyetem digitális statisztikai gyűjteménye

3. táblázat

Statisztikai forrásgyűjtemények magyar honlapokon

Közzétevő	A gyűjtemény elérhetősége
KSH Könyvtár	http://konyvtar.ksh.hu:6050/web/guest%20/fenyos-elek-tudasbazis http://konyvtar.ksh.hu:6050/web/guest%20/statisztikai-tudasbazis
Lap.hu	http://statisztika.lap.hu/
Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár	http://kt.lib.pte.hu/cgi-bin/kt.cgi?catalogus/temak/_tmp/statisztikai_adatok/
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár	http://www.olvass-sokat.hu/leveltar/?q=content/n%C3%A9p%C3%B6ssze%C3%ADr%C3%A1sok-n%C3%A9psz%C3%A1ml%C3%A1sok-%C3%A9s-statisztik%C3%A1k#_ftnref1

A ma szakkönyvtára tehát akkor működik valódi rendeltetésének megfelelően, akkor tehet szert önmagán túlmutató jelentőségre, ha nem kizárólag dokumentumgyűjteményként, memóriaintézményként, hanem egyre hangsúlyosabban tudományos műhelyként és kulturális központként⁹ tekint magára, amelynek szelleme van; ahol lehetőség nyílik a szemtől szembeni információcserére; ahol az adott diszciplínában (vagy legalábbis annak irodalmában) jártas könyvtárosok nem csak a kért dokumentumok

átnyújtásával segítik az olvasók kutatómunkáját. Az a gondolat – amely egyébként egy szakmai kérdéseket színvonalasan boncolgató blogon bukkant fel –, hogy tudniillik könyvtártudományi szakkönyvtárat a netfelhőben tárolt elektronikus dokumentumokból is létre lehet hozni, merő tévedés, és a könyvtár fogalmának tökéletes félreértéséről tanúskodik. [60]

Meglehet, azoknak lesz igazuk, akik szerint a digitális korszakban elsőként a szakkönyvtárak polcai

fognak kiürülni. Mi mégis azt gondoljuk, hogy a szakkönyvtári hálózat szerepe jelentősen felértékelődik. Egyfelől az információs intézményektől általában nem várható el, hogy munkatársaik több, egymással még csak távoli rokonságban sem lévő tudományágban is mély szakértelemre tegyenek szert, tehát szükség van a különböző területeken működő könyvtárak, információs központok együttműködésére. Másfelől mostanság, amikor az információtermelés oly méreteket ölt, hogy már nemcsak a csillagászat, az oceanográfia, a genetika és más, hagyományosan a „big science” körébe sorolt tudományágokban, hanem a társadalomtudományok némely különösen adat(bázis)igényes területén is adatsilók létrehozását szorgalmazzák, [61] számítani lehet a jó „zajszűrő” képességű információs szakemberek munkája iránti igény növekedésére.¹⁰

Megjegyzések

- ¹ A tanulmány LENCSÉS Ákos és RÓZSA Dávid 2012. július 13-án, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) 44. Vándorgyűlésén azonos címmel elhangzott előadásának szerkesztett és bővített változata. Az előadás megtekinthető a Videotóriumban a http://videotorium.hu/hu/recordings/details/5210_A_statisztika_es_a_digitalis_atallas linken. Köszönjük NEMES Erzsébetnek, a KSH Könyvtár főigazgatójának; HOLKA Lászlónak, a KSH vezető főtanácsosának; NÁDUDVARI Zoltánnak, a KSH nyugalmazott főtanácsosának és RÓZSA Gábornak, a KSH nyugalmazott főosztályvezető-helyettesének a cikk korábbi változataihoz fűzött észrevételeit és szakirodalmi ajánlatait. Mindannyian sokat segítettek pontatlanságaink, tévedéseink kigyomlálásában. Az írásunkban esetleg előforduló vitatható állításokért, hibás adatokért kizárólag mi tartozunk felelősséggel.
- ² A helységnévtárakkal foglalkozó legteljesebb összszegést, a téma kimerítő bibliográfiáját adja KERTÉSZ Gyula: Magyar helységnévtárak, helynévlexikonok és szótárak. (Történeti tipológiai áttekintés). Budapest, KSH Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat, 2000. 91 p. ISBN 963 215 332 4.
- ³ Érdekességként említjük meg, hogy a Magyar Statisztikai Társaság 1923-ban indult és 1945-ben megszűnt *Revue* (1928-tól: *Journal*) *de la Société Hongroise de Statistique* című folyóirata évente négyszer jelent meg idegen (1932-ig csak francia, utána angol, német és olasz) nyelven. Az itt publikált értekezések közel egyharmada nem fordítás, hanem első közlés volt. A társaság első évtizedeinek tudományos-publikációs tevékenységével kimerítően foglalkozik GYULAY Ferenc: A Magyar Statisztikai Társaság története (1922–1949). = Statisztikai Szemle, 68. köt. 10. sz. 1990. p. 781–789. <http://www.ksh>.

hu/statszemle_archive/viewer.html?ev=1990&szam=10&old=27&lap=21

- ⁴ A gyorstájékoztatók hazai őse MÓRICZ Miklós egyedülálló könyvmatos statisztikai napilapja, a *Statisztikai Tudósító* volt. Ez 1933 szeptembere és 1944 novembere között látott napvilágot, alkalmanként hat–nyolc oldalon. A lap rövid történetét és részletes, mutatókkal ellátott tartalomjegyzékét adja PAKOT Levente: *STUD Statisztikai Tudósító. 1933–1944. Repertórium. I–II.* Budapest, Központi Statisztikai Hivatal Levéltára, 2004. 615 p. ISBN 963 215 778 8.
- ⁵ A két említett kiadvány: *Enfants d'aujourd'hui, diversité des contextes, pluralité des parcours. Colloque international de Dakar (10–13 décembre 2002).* Tome 1–2. Paris, Association Internationale des Démographes de Langue Française, 2006. 1083 p. és MASUY-STROOBANT, Godelieve, szerk.: *Chaire Quetelet 2003. L'élargissement de l'Union Européenne. Enjeux et implications socio-démographiques.* Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2012. 466 p. ISBN 978 2 87558 051 1.
- ⁶ Az Eurostat történetének interneten is hozzáférhető összefoglalása: MICHELIS, Alberto de – CHANTRAINE, Alain: *Memoirs of Eurostat. Fifty years serving Europe.* Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2003. 221 p. ISBN 92 894 5114 9 http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-49-02-183/EN/KS-49-02-183-EN.PDF. A legteljesebb magyar nyelvű feldolgozás: KALMÁR Csilla: *Az Eurostat története és működése.* Alapszakos szakdolgozat. Budapest, ELTE, 2012. 78 p.
- ⁷ 2012-ben biztató hírek érkeztek erről a területről: az év folyamán három intézmény jelentette be, hogy hivatkozási adatbázis építésébe fogott. MARKÓ Tamás, a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár informatikai főigazgató-helyettese az MKE-vándorgyűlésen számolt be ez irányú tevékenységükről (http://videotorium.hu/hu/recordings/details/5199_Adatbazisba_kerulnek_a_magyar_szakfolyoiratok_cikkeinek_hivatkozasai_is_). PÁLINKÁS József, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke augusztus végén egy 2014-ig tartó adatbázis-építő projekt elindításáról beszélt (<http://richpoi.com/cikkek/tudomany/adatbazisban-lerheto-az-osszes-magyar-tudomanyos-eredmeny.html>). A KSH Könyvtár október 1-jén jelentkezett a *Magyar társadalomtudományi hivatkozások adatbázisa (Mathias)* létrehozásának és a *Statisztikai Szemle* huszonhárom évfolyama feldolgozásának hírével (<http://katalist-to-feed.blogspot.hu/2012/10/katalist-hivatkozaskereses-es-magyar.html>).
- ⁸ Az általunk megkérdezett egyetemi és szakkönyvtárakban általában az emberi erőforrások szűkös voltát vagy gyűjteményeik hiányosságait említették annak okaként, hogy nem végeznek hasonlóan kiterjedt tevékenységet. Pécsi vonatkozásban egyebek mellett erről is szólt FÜZES Barnabás a legutóbbi MKE-

vándorgyűlésen (http://videotorium.hu/hu/recordings/details/5502,Beszamolo_a_PTE_Konyvtarban_ujjonnan_megalakult_Tartalomszolgaltatasi_es_Kutatastamogato_Osztaly_tevékenysegerol). A humán- és társadalomtudományi hivatkozáskeresés problémáit átfogóan elemezte DUDÁS Anikó, a *Pázmány Péter Katolikus Egyetem* oktatója a 2012-es veszprémi Networkshop-on (http://videotorium.hu/hu/recordings/details/4099,Hivatkozasok_a_bolcseszet-es_tarsadalomtudomanyokban_).

⁹ A memóriaintézmény fogalmát alaposan körbejárta BENDZSEL Miklós, a *Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának* elnöke a győri vándorgyűlés nyitó plenáris ülésén elmondott beszédében (http://videotorium.hu/hu/recordings/details/5468,Nemzeti_konyvtarugy_az_emlekezet_es_kepzelet_fuzios_eromuve). Talán nem egészen téves megállapítás, hogy a közgyűjtemények közül leggyakrabban a múzeumokat említik kulturális központként. (Friss példa: ÉBLI Gábor: *Kulturális-e az örökség? Múzeumfejlesztési kérdések Oslóban.* = *Élet és Irodalom*, 57. köt. 3. sz. 2013. p. 13.) A könyvtárak inkább közösségi térként vagy információs centrumként igyekeznek újradefiniálni magukat, gondoljunk csak a győri Dr. Kovács Pál Megyei Könyvtár és Közösségi Tér vagy az MTA Könyvtár és Információs Központ elnevezésre.

¹⁰ A téma széles szakirodalmi alapozású, szellemdús kifejtését adja Z. KARVALICS László: *Az adatsilóktól a tudomány kontrollforradalmáig.* = *Magyar Tudomány*, 169. köt. 3. sz. 2008. p. 352–363. <http://epa.oszk.hu/00600/00691/00051/13.html>

Hivatkozások és irodalom

- [1] SOÓS Lőrinc: A tájékoztatás elvei és gyakorlata. = *Statisztikai Szemle*, 71. köt. 4–5. sz. 1993. p. 326–332., 336. http://www.ksh.hu/statszemle_archive/viewer.html?ev=1993&szam=04-05&old=40&lap=12
- [2] LENCSÉS Ákos – RÓZSA Dávid: A felhasználói bizalom és a népszámlálási adatok digitális szolgáltatása. Múlt, jelen, jövő Magyarországon és Nagy-Britanniában. (A *Könyvtári Figyelő* által közlésre elfogadott kézirat.)
- [3] <http://www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/kotetek.html>
- [4] http://www.nepszamlalas2001.hu/mc2005/mc2005_hun/index.html
- [5] WAFFENSCHMIDT Jánosné: Felkészülés a 2011. évi népszámlálásra. = *Statisztikai Szemle*, 87. köt. 3. sz. 2009. p. 261. http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2009/2009_03/2009_03_245.pdf
- [6] http://www.ksh.hu/nepszamlalas/elozetes_adatok_1
- [7] http://www.ksh.hu/nepszamlalas/elozetes_adatok_2
- [8] LACZKA Éva: Agrárcenzusok 1895 és 2010 között – célok, módszertani megoldások, eredmények. = *Statisztikai Szemle*, 88. köt. 6. sz. 2010. p. 603–622. http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2010/2010_06/2010_06_603.pdf
- [9] http://www.ksh.hu/agrarcenzusok_amo_2010_nyito
- [10] FARKAS Tibor – S. MOLNÁR Edit – VIRÁGH Eszter, szerk.: *A statisztikai összeírások múltja, jelene és a Központi Statisztikai Hivatal tevékenysége.* Budapest, KSH, 1999. p. 35–36.
- [11] http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=kb_statisztika#kb_statisztika_evkonyvek
- [12] BÁRDOS Csilla, szerk.: *Mezőgazdasági statisztikai évkönyv*, 2010. Budapest, KSH, 2011. p. V.
- [13] ORLICSEK József: A Központi Statisztikai Hivatal helynévtár-szerkesztő tevékenysége. = *Statisztikai Szemle*, 42. köt. 5. sz. 1964. p. 519. http://www.ksh.hu/statszemle_archive/viewer.html?ev=1964&szam=05&old=65&lap=12
- [14] <http://www.ksh.hu/apps/cp.hnt2.hnt>
- [15] http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=kb_statisztika#kb_statisztika_helysegnevtarak
- [16] FALLENBÜCHL Zoltán: *A tiszticimták története Magyarországon.* = *Történeti statisztikai tanulmányok* 3. Budapest, Statisztikai Kiadó Vállalat, 1977. p. 305–324.
- [17] BOROS Ildikó: *Digitalizált Törvényhozási Tudástár – a gyakorlatban.* = http://dt.ogyk.hu/letoltesek/Boros_Ildiko.pdf
- [18] http://www.ksh.hu/statszemle_archive/
- [19] <http://epa.oszk.hu/html/vgi/boritolapuj.phtml?id=01814>
- [20] <http://www.demografia.hu/index.php/kiadvanyok/demografia/demogkateg>
- [21] http://www.ksh.hu/terstat_archivum
- [22] <http://www.ksh.hu/ges>
- [23] http://www.ksh.hu/tajekoztatasi_naptar
- [24] ANTONI Soma – LENCSÉS Ákos: *Megújult statisztikai adatbázisok.* = *Könyvtári Levelező/lap*, 21. köt. 9. sz. 2009. p. 29. http://epa.oszk.hu/00300/00365/00089/pdf/KLL_EP_A00365_2009-09_028-030.pdf

- [25] FALUVÉGI Albert: T-STAR, BP-STAR. Újdonságok, ingyenes letöltések a KSH honlapján. = Falu, Város, Régió, 17. köt. 1. sz. 2010. p. 39–40.
http://www.vati.hu/files/articleUploads/5726/fvr_2010_01.pdf
- [26] SZILÁGYI Szabolcs, összeáll.: Katalógus 2012. Kiadványok, adatbázisok. Budapest, KSH, 2012. p. 16.
http://www.ksh.hu/docs/hirek/kiadkat_12.pdf
- [27] BAGHY Eleonóra – ENDRŐDI Ferencné: A külkereskedelmi termékgazdálkodási statisztika módszertana. Budapest, KSH, 2007. 39 p. ISBN 978 963 235 104 9
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kulkermodsz.pdf>
- [28] LENCSÉS Ákos: Hazai és nemzetközi statisztikai bibliográfiák. Könyvtári Figyelő, 55. köt. 4. sz. 2009. p. 662.
http://epa.oszk.hu/00100/00143/00073/pdf/kf_00143_2009_04_658-665.pdf
- [29] BALÁS Judit, szerk.: Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat kiadványai. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat, 1988. 50 p. ISBN 963 7056 64 5
- [30] http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=kb_fenyeselek#kb_fenyeselek_biobibliografiak
- [31] http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=Birosag_Statisztikak
- [32] <http://www.nyilvantarto.hu/hu/statisztikak>
- [33] NOVÁK Teréz: Magyarországi cím- és céginformációs adatbázisok. = TMT, 44. köt. 3. sz. 1997. p. 91–101.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=2099&issue_id=63
- [34] SZABÓ Iván – NOVÁK Teréz: Magyarországi cím- és cégadatbázisok. = TMT, 47. köt. 8. sz. 2000. p. 327–339.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=1471&issue_id=24
- [35] KISZL Péter: Bonnier az élvonalban. = TMT, 52. köt. 3. sz. 2005. p. 122–125.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3907&issue_id=460
- [36] <http://hbi.hu/hu/cms/HBIOnline.html>
- [37] LUIGE, Tiina – RIECAN, Juraj: Reviewing the Concept of the ECE Statistical Yearbook. UNECE, 2005. 5 p.
<http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/2005/02/dissemination/wp.19.e.pdf>
- [38] <http://www.insee.fr/fr/bases-de-donnees/default.asp?page=indices.htm>
- [39] <http://www.statistique-publique.fr/>
- [40] <http://statbel.fgov.be/fr/statistiques/publications/>
- [41] http://tilastokeskus.fi/tup/tilastotietokannat/index_en.html
- [42] FLECK, Claudia: GENESIS-Online: The Internet-Database of the Federal Statistical Office of Germany. = The Statistics Newsletter, 53. sz. 2011. p. 8–11.
<http://www.oecd.org/std/48592794.pdf>
- [43] CANNON, San – RODRIGUEZ, Marc: Survey of On-line Data Dissemination Practices for Government and International Statistics. = The Statistics Newsletter, 49. sz. 2010. p. 5–8.
<http://www.oecd.org/dataoecd/15/19/45602591.pdf>
- [44] <http://betaworks.abs.gov.au/betaworks/betaworks.nsf>
- [45] <http://www.abs.gov.au/websitedbs/d3310114.nsf/home/Population%20Pyramid%20-%20Australia>
- [46] TSENG, Michelle: Be a Part of the Future ABS: Collaborating with the Public to Enhance the Future of ABS Online. = The Statistics Newsletter, 57. sz. 2012. p. 6–9.
<http://www.oecd.org/std/OECDStatisticsNewsletter/Oct2012.pdf>
- [47] <http://www.oecd.org/general/olis.htm>
- [48] <http://www.fao.org/corp/statistics/en/>
- [49] <https://unp.un.org/AboutUs.aspx>
- [50] <http://www.isi-web.org/publications/32-publ/publ/88-bulletin>
- [51] https://www.aidelf.org/index.php?option=com_content&view=article&id=88&Itemid=117
- [52] H. L.: A statisztikai tájékoztatás európai követelményei. = Statisztikai Szemle, 83. köt. 5. sz. 2005. p. 487–488.
http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2005/2005_05/2005_05_486.pdf
- [53] <http://bookshop.europa.eu/hu/home/>
- [54] Eurostat publications and databases. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2011. 77 p. ISBN 987 92 79 15617 5
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/B/KS-EG-10-001/EN/KS-EG-10-001-EN.PDF
- [55] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Sigma_-_the_bulletin_of_European_statistics
- [56] http://www.ksh.hu/euinfo_statisztikai_szolgalat

[57] <https://www.facebook.com/pages/EU-Inf%C3%B3-Statistikai-Szol%C3%A1lat/350608918290910>

[58] SENNYEY Pongrácz – KOKAS Károly: Könyvtárak a hálózatban. Hogyan változtatta/változtatja meg a könyvtárak jelenét és jövőjét a számítógépes világhálózatba kerülés? = TMT, 58. köt. 10. sz. 2011. p. 419–429.

http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=5548&issue_id=531

[59] <https://nanohub.org/>

[60] <http://eleteskonyvtar.hu/2012/04/18/virtualis-konyvtartudomanyi-tudasbazis/>

[61] GOOSSENS, Harry: The Statistical Data Warehouse: a Central Data Hub, Integrating New Data Sources and Statistical Output. UNECE Conference of European Statisticians, 2012. 11 p.

<http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ece/ces/ge.44/2012/mtg2/WP18.pdf>

Beérkezett: 2013. I. 29-én.

Rózsa Dávid

a KSH Könyvtár tudományos titkára.
E-mail: david.rozsa@ksh.hu

Kalmár Csilla

az ELTE BTK informatikus-könyvtáros mesterszakos hallgatója.
E-mail: csilla0923@gmail.com

Lencsés Ákos

a KSH Könyvtár olvasószolgálati osztályvezetője.
E-mail: akos.lencses@ksh.hu

Egy kérdés a Katalist-án (A választ I. a 89. oldalon)

From: "Béla Balogh" <kutya.tanul@gmail.com>
To: katalist@listserv.niif.hu
Sent: Tuesday, February 05, 2013 3:45 PM
Subject: Re: [KATALIST] könyvtári vagy kereskedelmi katalogus

Kedves Listatagok!

A kereskedelmi és könyvtári katalógusok közti egyik (szerintem lényeges) technikai különbség, hogy a webes keresők a kereskedelmi katalógusokban szívesen látott vendégek, a könyvtáriakban meg rendszerint nem. Történetesen ezen pár hete gondolkodom, hogy jó-e így a könyvtáraknak (és nem látom, hogy mi előnyük származik belőle).

Kérdéseim ezzel kapcsolatban:

1. Mely magyarországi könyvtárak engedik be a katalógusukba a keresők robotjait?
2. Vannak-e ezek között a könyvtárak között olyanok, amelyek kifejezetten segítik a keresőket az adatbázisuk olvasásában?
3. Van-e valamilyen, a helyi döntést kizáró oka annak, hogy a könyvtárak nem engedik be katalógusaikba a robotokat? (Pl. támogatásból megvalósított katalógus támogatási szerződésében kizárják a munka eredményének ingyenes átengedését, vagy ilyesmi.)

Az 1-es kérdéssel kapcsolatban néhány, általam használt nagyobb könyvtárra ránéztem, az OSZK, a FSZEK és a MOKKA katalógusából nincsenek kitiltva a robotok, a BME-OMIKK és az ELTE EK katalógusából igen. (A MOKKA-n meglepődtem, náluk ez egy „necces” döntés lehet jogi szempontból, mivel a tagkönyvtárak adatait szolgáltatják tovább – a robots.txt hiánya ellent is mond a <http://www.mokka.hu/web/guest/felhasznalasi-feltetelek> oldalon olvasható felhasználási feltételeknek.)

Figyelembe véve, hogy az 5 közül pontosan a BME-OMIKK és az EK használ Alephot, lehet, hogy ez nem döntés, hanem az adott szoftver defaultja.

A 2. kérdés irányába tapogatódzva a fenti 3 engedékeny katalógus oldaláról próbáltam „kiguglizni” az 'osiris' szót. OSZK: 1 találat, MOKKA: 3 találat, FSZEK: 764.

A FSZEK láthatóan nem ugyanúgy kezeli a kérdést, mint az OSZK és a MOKKA (az persze kérdés, hogy ez mennyire tudatos). Vitatkoznék még egy kicsit Nagypál László véleményével: felhasználói szempontból a cél az információhoz - ha katalógusról beszélünk, akkor valószínűleg adott dokumentumokhoz - való hozzáférés, és a kereskedelmi és könyvtári szolgáltatások egyaránt ezt a felhasználói igényt hivatottak kielégíteni. Épp a László által említett külföldi szakkönyvek azok, amik néha egyszerűen kellenek, ha antikváriumból, akkor onnét, ha könyvtárból, akkor onnét, csak legyen. (Azért ha nekem egy konkrét feladathoz kell egy 50-60 évvel ezelőtt kiadott könyv - erre pár napja volt példa - akkor szívesebben veszem ki könyvtárból, mint rendelék az Amazontól.)

Üdvözlettel,
Balogh Béla
informatikus könyvtáros hallgató